

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: Gyűjtők, muzeumok és a háború.

Forrás:

Az Ujság

Bp.

(Hely)

1918 VIII/11

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Old)

Osztályozás

Tárgy

708

Hely

Idő

1918

Személy

Gyűjtők, muzeumok és a háború.

Beszélgetés Petrovics Elek igazgatóval. —

A háború és a belőle fejlett üzleti konjunktúra a művészeti holmi értékét is fölrugtatta. A közönségnek olyan rétegeiben tört ki a gyűjtés és a vásárlás dühe, melyek ezt a szenvedélyt legfeljebb ha hírből ismerték eddig. A közelmúlt aukeziói — a hazaiak csakugy, mint a külföldiek — mind a közönség vásárló szenvedélyének bizonyítékai. S régiségkereskedője sem volt Magyarországnak összevéve annyi, mint a menüji a háború négy esztendeje alatt támadt csak a fővárosban. Érdekesnek látszott megállapítani, hogy a művásárnak ezek a jelenségei milyen hatással voltak és vannak általi gyűjteményeinkre. Petrovics Elekhez, a Szépművészeti Múzeum igazgatójához fordultunk, ki ismert előékenységgel és kompetenciájával ezeket felelte kérdéseinkre:

— A műtárgyak gyűjtőinek és vásárlóinak száma valóban igen megnőtt a háború folyamán. Vannak, kik ezt a jelenséget gúnyosan kommentálják, vannak, kik a kulturára nézve merőben károsnak ítélik. Különösen kedvetlenül nézik a változott helyzetet a művészetnek azok a régibb gyűjtői és kedvelői, a kik inkább értelemmel és szeretettel, mint sok pénzzel gyűjtöttek és gyűjtenek. Ez a méltatlankodás érthető is. Bizony ma többször esik meg, mint azelőtt, hogy a »régie« gyűjtőnek le kell mondania valamiről, a mire vágyik, mert nem bír versenyezni az »új« gyűjtővel, a ki bővebben és könnyebben fizet. Ez pedig mindig szomorú. Azonban annak, a ki objektíve mérlegel egy jelenséget, egyebet is tekintetbe kell vennie. Nevezetesen azt, hogy a gyűjtés megélénkülése következtében előreláthatólag örvendetesen meg fog szaporodni a művészet barátainak száma. Mert maga a gyűjtés legjobban neveli az amatőrt,

legbiztosabban fejleszti a hozzáértést s még olyanokat is átalakít a művészet komoly barátaivá, a kik eredetileg talán nem belső szükségből kezdtek gyűjteni. Aztán tekintetbe kell vennie, hogy a gyűjtemények gyarapodása egyuttal az ország művészeti állományának gyarapodását is jelenti, feltéve természetesen, hogy a gyűjtők értelmesen, jól gyűjtenek. S tulajdonképen ez a kérdés lényege. Azon fordul meg minden, mit és hogyan gyűjtünk. A fődolog persze az, hogy valódi értékeket gyűjtsünk, de ez még nem elég. Magánember gyűjtő munkájának az adhat komolyabb jelentőséget, ha az valami meghatározott irányban halad, ha a gyűjtő nem vesz össze ügyes antikvárius módjára minden valamirevaló dolgot, a mi utjába akad, hanem kiválaszt egy — vagy ha módja engedi, akár több — gyűjtési területet, s arra tartogatja erejét, hogy ezen belül bizonyos kerekdedséget érjen el. Egyes kitűnő dolgokat más módon is lehet összeszedni, de igazi gyűjtemény, a melynek a benne foglalt egyes dolgok értékén felül saját többletértéke is van és a mely a kultúra szempontjából is komolyan számot tesz, azt hiszem, csak ilyen tervszerű eljárás alapján keletkezhetik. Ilyenek a világ legjobb gyűjteményei. A régi magyar gyűjtők közt is nem egy volt, a ki példát mutatott rá, hogy mit lehet elérni ezen az uton; legyen elég említeni az Esterházy, Jankovich, Ferenczy, Marczibányi, Fejérváry, Ipolyi neveket. Ma is van több kitűnő gyűjtőnk, a ki ilyen szellemben gyűjt s a fejlődés határozottan a gyűjtés specializálódása felé halad. Legujabban különösen a régi plasztika és a modern magyar művészet gyűjtésében látunk örvendetes

törekvést speciális gyűjtemények megteremtésére. Az ilyen komoly gyűjtés előmozdítása a kultúra érdeke s éppen ezért általánosságban kár lenne a gyűjtést nehezítő intézkedéseket tenni, a melyek a jó törekvéseket is okvetlenül megbénítanák; inkább el kellene háritani az akadályokat. Így pl. módot kellene találni rá, hogy igazán értékes művészeti tárgyakat külföldről is behozhassanak a gyűjtők; a behozatali tilalmat a selejtes holmira kellene korlátozni. Ebben az irányban különben a Muzeumbarátok Egyesülete mozgalmat is indított, a melyet, úgy tudom, a kultuszminiszter ur is támogat.

— De nem a gyűjtőszennvedély elszabadulása-e az oka a müpiacz nagy „árdrágulásának“ is? — vetették közbe. — Hiszen ki hallott oly árákról, a melyeneket mai nap akármilyen obskurus porcellánért vagy harmadrendű művészektől való képekért fizetnek?

— A drágulás nálunk csakugyan nagy, — felelte kérdésünkre az igazgató ur — bár hozzá kell tennem, hogy ez nagyobb mértékben áll a középszerű és selejtes műtárgyakra, mint az elsőrendűekre. Nem azok a legdrágább műtárgyak, a melyekért a legnagyobb összeget fizetik. Az a nagyszerű archaikus görög istennő-szobor, melyért a berlini muzeum 1916-ban 1 millió 350 ezer márkát fizetett, vagy az a Rembrandt, melyet pár héttel ezelőtt a colmari muzeum fél millió márkáért adott el egy müncheni műkereskedőnek, a ki aztán kétszeres áron adta tovább egy svéd gyűjtőnek, vagy a Kaufmann-gyűjtemény aukezióján nemrég eladásra került Rogier van der Weyden-féle kép, a mely 400 ezer márkán kelt el, vagy az ugyanezen aukezióon eladott Pieter Brueghel, melyet 315 ezer márkáért vásárolt meg

a müncheni Pinakotéka, vagy Leibniz Trübner festőt ábrázoló gyönyörű arcképe, melynek 140 ezer márká volt az ára a tavaszon rendezett Trübner-aukción, — mindezek csak látszólag drága értékek, alapjában véve azonban nem azok, mert ezek a művek ritka és legelsőrendű darabok, olyanok, a milyenekért már a háboru előtt is nagy árat fizettek. Az igazi drágulás a kisebb kvalitású műtárgyak árában van és sokszor igazán értelmetlen túlzásokban jelentkezik. A drágulás okairól sokat írtak és beszéltek az utóbbi időben. Felhozták, hogy ma pénzért legkönnyebben műtárgyat lehet vásárolni. Utazásra, automobilra és a békés időnek száz más kedvtelésére ma nem lehet költeni, tehát képet, szőnyeget, porcellánt vesz az, a kinek sok a felesleges pénze. Csakugyan, ennek is lesz valamelyes része abban, hogy a műtárgyak kereslete megnőtt és így árak megráglult. Éppen ugy annak is, hogy a frissen gyűlt pénzzel könnyebben, gondtalanabban bánnak az emberek, mint a hogyan a hosszú időn át, rendszeres munkával gyűjtött polgári vagyonnal szokás bánni; hogy különösen az aukciókon a játékszenvedélynek bizonyos fajtája fejlődik ki; hogy az új gyűjtők a műtárgyak piaci árai felől tájékozatlanok és ezért könnyen túlfizetik őket. Az alapvető okok azonban, azt hiszem, egyetemes gazdasági természetűek, vagyis ugyanazok, a melyek más áruknak nagy drágulását is okozzák. Az egyik ok a pénz értékének csökkenése, a másik pedig az, hogy el vagyunk zárva a külföld legfontosabb piacaitól és ennek következtében a műtárgyak készlete igen megfogyott. Ugyanígy a helyzet Németországban is. Ott is igen megráglult minden műtárgy. Viszont az entente államokban — a mennyire a párisi és londoni aukciók eredményeiből következtetni lehet — alig különböznek az árak a béke idejének áraitól. A műtárgyak nálunk észlelhető rendkívüli és hirtelen áremelkedése tehát nem általános világjelenség, hanem középeurópai konjunkturális drágulás. Ezért valószínű, hogy idővel, ha majd a ma elzárva levő piacok ismét megnyílnak előttünk és pénzünk kezdi vásárlóerejét visszanyerni, a műtárgyak árában is épp ugy bizonyos kiegyenlítődés fog bekövetkezni, mint a nemzetközi kereskedelem más cikkeinek áraiban. Egyébként a drágulás tendenciájának vizsgálható jelenségei is vannak. A nemzeti művészet fokozódó megbecsülésének biztos jele, hogy magyar képekért is szívesen fizetnek a gyűjtők tetemes összegeket. Sőt azt lehet mondani, hogy a magyar képek árai az általános drágulást meghaladó arányban emelkedtek. Nemcsak a gyűjtők által legjobban értékelt nevekért, Munkácsy, Paál vagy Szinyei képeiért adnak nagy árat; olyan művészek munkáit is kezdik illően honorálni lelkes amatőrök, a kiknek kurzusa még

nemrég jóval alacsonyabb volt igazi értéküknél. Pár évvel ezelőtt még nem kellett nagyon megerőltetnie magát annak, a ki Csók István valamelyik képére akart szert tenni. Most pedig Vampyrok című képe — mindenesetre egyik főműve — 30.000 koronáért kelt el a Jánosi-hagyatékából. Ferenczy Károlynak egyik szép korai művét, a Három királyokat, a melyen ő maga egy kedvetlen perecében 100 koronán adott tul, két évvel eze őt egy gyűjtőnk 16.000 koronán váltotta magához, ma bizonyára szívesen adnának többet is érte. Ezek persze másodkézből való eladások voltak. Azonban tudjuk, hogy művészeink maguk is kivesszik részüket a kedvező konjunkturából s ez olyan jelenség, a minek csak őszintén örülnünk.

— És a Szépművészeti Múzeum — kérdeztük — hogyan állja az árak nagy hajszáját, mennyire képes miatta feladatának megfelelni és a gyűjtés, a kiegészítés munkáját folytatni?

— A Szépművészeti Múzeum sorsa — felelte Petrovics igazgató — bizony igen meglehetősen. S épp így más állami múzeumoké is. Körülbelül olyan a helyzetük, mint a fixfizetésű hivatalnokoké, sőt még rosszabb; a mi dotáczióink semmivel sem emelkedett s nem is emelkedhetett, mert hisz az államnak égetőbb szükségletei vannak. Inkább kevesebb a pénzünk, mint a háboru előtt, mert azelőtt az adminisztráció költségeiben lehetségesek voltak bizonyos megtakarítások, a melyeket szintén művészeti célokra lehetett fordítani, ma pedig ilyen megtakarítás lehetetlenség. Ehhez járulnak az ellenséges külföld piaczaival való érintkezés szünetelése, a szövetséges és semleges külföldön való vásárlás nehézségei. Hogy mennyire tudott eddig megbirkózni ezekkel a nehézségekkel a Szépművészeti Múzeum, hogy fejlődött, gyarapodott-e a háboru alatt, ezt mindenki megítélheti, mert az új szerzeményekről tavaly nyilvánosan beszámoltam egy kiállítás keretében. Ez a kiállítás még nyitva van. Talán nemsokára követni fogja egy másik, mely az azóta történt gyarapodásról ad majd számot. Részemről csak annyit, hogy a nehézségek leküzdésében igen értékes szövetséges van a múzeumnak: az intézet barátainak plékes és áldozatkész csoportja, a mely örvendetesen megnőtt éppen az utóbbi időben. A néhány év óta működő Múzeumbarátok Egyesülete mellett, a melynek Szinyei Merse Pál Lila-arcképeben máris egy pompás darabot köszönhetünk, egyesek ajándékai és adományai alakjában is gyakran tapasztaljuk a művészetet kedvelő közönségnek, elsősorban gyűjtőinknek fellendült érdeklődését és áldozatkészségét. Különösen örvendetes

gyűjtőinkhez való viszonyunk szívesége, melynek állandó forrása van az érdeklődés és törekvés közösségében s természetes célja az együttműködésben és a támogatás kölcsönösségében. A társadalomnak ez az érdeklődése ügyünk iránt a reánk járó nehéz időnek egyik legvigasztalóbb és a jövő szempontjából legbiztatóbb tünete.